

УДК 330.341.1

І.С. Біляєва

АКТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ЕКОНОМІЧНУ СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙ

В статті розглянуто наукові погляди на зміст та економічну сутність інновацій.

Ключові слова: інновації, винаходи, відкриття, нововведення.

В статье рассмотрены научные взгляды на содержание и экономическую сущность инноваций.

Ключевые слова: инновации, изобретения, открытия, нововведения.

Productive realization of innovative-investment model of development of domestic economy needs profound reasonable scientific introduction of new administrative, engineering, technical and technological and commercial decisions directed on increase of economic efficiency of objects economic relations.

Basis of scientific followings necessary in this context makes studying and development of theoretical provisions concerning formation, functioning and developments of mechanisms of introduction of innovations.

In turn, the similar theoretical facts which treat questions of innovative development are considered in this article.

Keywords: innovation, invention, discovery.

Постановка проблеми. В теперішній час, сучасні трансформаційні перетворення і євроінтеграційні наміри України зумовлюють необхідність досягнення нової якості розвитку, яка б забезпечила рівноправне становище країни у системі світогосподарських зв'язків. Враховуючи те, що визначальним фак-

тором світового розвитку є інноваційно-технологічний, Україна, як і багато інших країн світу, стоїть перед необхідністю переходу на засади постіндустріального розвитку. За цих умов знання, інформація, новітні технології та види управлінської практики перетворюються у стратегічний ресурс економічного розвитку і зростання. Інноваційний вектор розвитку вітчизняної економіки визначений у Посланні Президента України до Верховної Ради України «Європейський вибір». Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 рр., у Законах України «Про інноваційну діяльність» та «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні».

На практиці існує надто спрощене розуміння поняття «інновація». Цим терміном у ряді випадків позначають, наприклад, новоосвоєний вид продукції, який виготовляється за традиційною технологією, але якого не було в асортименті підприємства.

У науковій літературі дискутується питання співвідношення понять «інновація», «новація», «нововведення», «винахід», «відкриття». Під терміном «інновація» розуміють процес, систему, результат, зміну тощо.

У зазначеному контексті значний науковий і практичний інтерес представляє з'ясування економічної сутності інновацій та інноваційного процесу, аналіз та систематизація підходів до трактування дефініцій і змістуючих понять.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Теорія та методологія інновацій, їх перетворююча, революційна роль у суспільному та економічному розвитку розглянуті у працях М. Кондратьєва, Й. Шумпетера, М. Туган-Барановського, Дж. Кларка та ін. Усвідомлення актуальності і значимості інноваційних перетворень на сучасному етапі розвитку України привертає до даної проблеми інтерес багатьох науковців: В. Гейця, О. Амоші, Л. Федулової, С. Пирожкова, В. Євтушевського, С. Ілляшенка, М. Пашути, В. Александрової, М. Зубця, О. Дація та ін. Дослідження цих вчених присвячені розробці національної інноваційної моделі розвитку, оцінці і мобілізації інноваційного

потенціалу країни, підвищенню інноваційної активності вітчизняних підприємств, формування корпоративних структур в інноваційній сфері та удосконалення управління нею.

Завдання дослідження. Метою статті є систематизація та узагальнення наукових поглядів на зміст та економічну сутність інновацій з метою підвищення конструктивності та практичної реалізації інноваційного пріоритету розвитку суб'єктів підприємницької діяльності.

Основний матеріал дослідження. У літературних джерелах з питань інноваційного розвитку поряд з терміном «інновація» вживаються такі поняття як «нововведення», «новація», «відкриття», «винахід». На думку Л.Л. Антонюк, В.А. Євтушевського, С.М. Ілляшенка, І.Р. Бузько, Р.А. Фатхутдінова, А.В. Тичинського є недоцільним ототожнювати терміни «інновація» та «нововведення».

Зокрема, Л.Л. Антонюк, вважає, що нововведення – це інновація, яка впроваджена у господарську практику і якісно відмінна від попереднього аналогу [1]. В.А. Євтушевський основною відмінною ознакою інновації від нововведення визначає отримання комерційного ефекту [2]. На думку І.Р. Бузько нововведення може бути елементом інновації, але не її аналогом [3]. А.В. Тичинський розділяє поняття «інновація» та «нововведення» за силою впливу на організаційні та виробничі процеси: інновація призводить до їх докорінної зміни, а нововведення – до удосконалення виробничого процесу та самого продукту [4].

Але, якщо проаналізувати семантику слова «інновація», то воно походить від англійського «innovation», що містить в собі латинський корінь nova (новий) та префікс «in», який за англійською граматику означає «в» або «введення», тобто слово «інновація» перекладається як «нововведення». Отже, дані терміни є ідентичними за своїм змістовним наповненням.

Якщо звернутися до Великого тлумачного словника сучасної української мови, то термін «інновація» трактується у двох значеннях: перше – нововведення, друге – комплекс заходів, спрямованих на впровадження в економіку нової техніки,

технологій, винаходів і т. ін., а під «нововведенням» слід розуміти – «те нове, яке недавно або тільки-но ввели» [5]. Отже, вважаємо, що термін «нововведення» – це вітчизняний аналог терміну «інновація». Але, оскільки, термін «інновація» закріплений у чинному законодавстві та визнаний у міжнародних нормативно-правових актах, то його вживанню необхідно надавати перевагу.

Щодо тлумачень значень термінів «відкриття», «винахід» та «інновація», то погоджуємось з позицією більшості авторів щодо необхідності розмежування цих понять, оскільки вони мають низку відмінних ознак.

На фундаментальному рівні Бернар І. та Коллі Ж-К., автори Тлумачного економічного та фінансового словника французької, німецької та іспанської термінології, наголошують на таких відмінних рисах винаходу (відкриття) від інновації:

1) винахід або відкриття виконуються, як правило на фундаментальному рівні (парова машина, електрика тощо), а інновації – на рівні технологічного, тобто прикладного порядку (транзистори, пластмаси тощо);

2) відкриття може бути зроблено винахідником-одинаком або аматором, а інновація розробляється комплексними промисловими лабораторіями;

3) відкриття за своїм змістом є «безкорисним» актом, а інновація має наметі підвищення продуктивності в результаті застосування цього нововведення у процесі виробництва чи управління;

4) відкриття може відбуватися випадково, а інновація є результатом комплексного використання елементів (систематичні технічні розробки, науково-дослідницькі програми тощо) [6]. Більшістю авторів відкриття або винахід розглядають як один з етапів інноваційного процесу.

Щодо співвідношення значень термінів «інновація» та «новація», то, відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови, ці слова тотожні за змістом, але серед науковців є різні підходи [5]. Зокрема, А.В. Тичинський визна-

чає новацію як творчу думку, що проявляється у елементах виробничо-технічної діяльності, яка може мати подальший розвиток у формі нововведення та інновації [4]. Н.В. Краснокутська під новацією розуміє кінцевий метод, принцип, новий порядок, винахід, новий продукт, процес, якісно відмінний від попереднього аналога, що є результатом інтелектуальної діяльності. Новація з моменту впровадження у виробництво, побут, інші сфери діяльності стає нововведенням (інновацією). На нашу думку, новація – це узагальнена категорія для визначення результатів наукової думки, які ще не перейшли на стадію впровадження та комерціалізації.

Перейдемо безпосередньо до тлумачення змісту поняття «інновація».

Аналіз російських економічних словників А.Б. Борисова, В.Г. Золотогорова [8], Б.А. Райзберга, Л.Ш. Лозовського, О.Б. Стародубцевої [9] свідчить, що автори, розкриваючи зміст терміну «інновація», акцентують увагу на таких аспектах:

- інновація – це нововведення в галузі техніки, технології, форм організації праці та управління;
- інновації ґрунтуються на використанні досягнень науки (науково-технічного прогресу) та передовому досвіді;
- інновації передбачають вкладення коштів (буквально – інвестиції в новацію).

На нашу думку, визначення вище зазначених авторів не розкривають результату інноваційного процесу, а саме – отримання різних видів ефектів (економічного, соціального, екологічного тощо).

В іноземних джерелах [10], зустрічаємо більш загальний підхід до визначення інновацій, а саме під інновацією розуміють розробку та реалізацію нової ідеї (синтез знань), яка втілюється у новому продукті, процесі, послугі, що відрізняються оригінальністю, корисністю та цінністю і призводять до зміни способів управління, приносять суспільству користь.

Проаналізуємо дефініції терміну «інновація» вітчизняних науковців. М. Зубець і С. Тивончук розуміють під інновацією новацію, яка матеріалізується у новий продукт, пройшовши стадії науково-технічного й інноваційного циклів. На нашу думку, дане визначення не є повним, оскільки результатом інноваційного процесу може виступати не лише новий продукт, але й процес (управління, організації праці, технологічний), послуга.

О.І. Дацій, визначаючи інновацію як проведення змін у техніці, технології, організації, екології, економіці, а також у соціальній сфері, наголошує на пріоритеті економічного ефекту. Вважаємо, що інновація поряд з економічним ефектом може спричиняти й інші види ефектів, наприклад, екологічний.

С.М. Ілляшенко, В.А. Євтушевський розглядають інновацію як кінцевий результат впровадження результату наукової діяльності з отриманням комплексу ефектів.

Отже, провівши моніторинг дефініцій терміну «інновація» можемо визначити такі основні підходи до його визначення:

- як процесу;
- як результату;
- як зміни;
- як інвестування в новацію.

На нашу думку, інновація (на мікрорівні) – це кінцевий результат інноваційного процесу, який призвів до якісних змін у будь-якій сфері діяльності підприємства.

Надавши таке визначення інновації, слід зупинитись на дефініції терміну «інноваційний процес». Щодо тлумачення самого терміну у літературних джерелах суттєвих розбіжностей не спостерігається. Інноваційний процес, як правило, визначається (і ми погоджуємось з цією думкою) як структурний багатоетапний процес створення, впровадження та комерціалізації результатів наукової діяльності.

Висновки. Проведений аналіз підходів до тлумачення категорії «інновація» дозволяє зробити наступні висновки: терміни «інновація» та «нововведення» є ідентичними за своїм змістовним наповненням. Але, оскільки, термін «інновація» закріплений у чинному законодавстві та визнаний у міжнародних нормативно-правових актах, то його вживанню необхідно надавати перевагу. Новація – це узагальнена категорія для визначення результатів наукової думки, які ще не перейшли на стадію впровадження та комерціалізації. Інновація (на мікрорівні) – це кінцевий результат інноваційного процесу, який призвів до якісних змін у будь-якій сфері діяльності підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонюк Л.Л. *Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія* / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
2. *Управління інноваціями в сучасній організації* / Під ред. В.А. Євтушевського. – К.: Нічлава, 2006. – 359 с.
3. Бузько І.Р. *Стратегічне управління інвестиціями та інноваційна діяльність підприємства. Монографія* / І.Р. Бузько, О.В. Вартанова, Г.О. Голубенко. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2002. – 176 с.
4. Тычинский А.В. *Управление инновационной деятельностью компаний: современные подходы, алгоритмы, опыт* / А.В. Тычинский. – Таганрог: ТРТУ, 2006
5. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / Уклад. і головн. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2003. – 1440 с.
6. Даций О.І. *Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України* / О.І. Даций. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 428 с.
7. Зубець М. *Розвиток інноваційних процесів в агропромисловому виробництві* / М. Зубець, С. Тивончук. – К.: Аграрна наука, 2004. – 192 с.

8. *Золотогоров В.Г. Энциклопедический словарь по экономике* / В.Г. Золотогоров. – Мн.: Польша, 1997. – 571 с.
9. *Райзберг Б.А. Современный экономический словарь* / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – 2-е изд., испр. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 479 с.
10. *Managing Creativity and Innovation by Richard Luecke, Ralph Katz. Business&Economics, 2003. – 192 p.*

Стаття надійшла до редакції 07.05.2012

Рецензенти:

– кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри «Економіка підприємства і підприємництво на морському транспорті» Одеського національного морського університету **Ю.О. Наврозова;**

– кандидат економічних наук, доцент, декан по роботі з іноземними громадянами, доцент кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка **О.О. Красноруцький.**